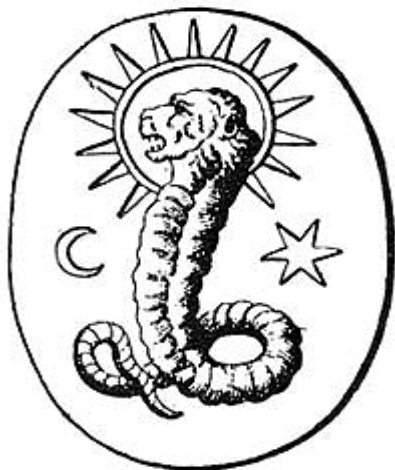

PODSTATA ARCHONTŮ

Koptský spis ze 4. století nazvaný "Podstata (dosl. Hypostasis) archontů" je součástí druhého papyrového kodexu nalezeného před šedesáti lety v Nag Hammádi. Předlohou koptského překladu byl nade vše pochybnost starší řecký text (asi z 2. nebo 3. století), který se ovšem do dnešní doby nedochoval.

Gnostické vyobrazení boha s tváří lva, pravděpodobně jde o Samaela, stvořitele hmotného světa. Podle předlohy nakreslil Bernard de Montfaucon (1655-1741).

Po obsahové stránce dílo čerpá z předkřesťanské gnóze a snaží se o výklad prvních sedmi kapitol starozákonní knihy Genesis. Stvoření vesmíru je popsáno pomocí gnostické mytologie, přičemž velká pozornost je věnována objasňování původu a povahy archontů, což jsou v tomto konceptu nadzemské mocnosti temnoty, planetární bohové, oboupohlavní bytosti se zvířecí tváří, které stvořily hmotný a astrální svět a ovládají lidskou tělesnost. Stvořitelem našeho hmotného světa je bůh, který je nazýván Samael, Jaldabaóth nebo Saklas a gnostikové jej ztotožňovali s židovským Jahvem.

Lidstvo se podle smýšlení dělí do tří skupin - na hyliky (tělesné), psychiky (duševní) a pneumatiky (duchovní). Pouze duchovně založení lidé mohou podle autora vystoupit z chaosu hmoty ke svému Otci, nejvyššímu Bohu, dosáhnout nesmrtelnosti a vymanit se z područí mocných archontů. Cestu do Neporušitelnosti, do příbytku naplněného nekonečným světlem, jim ukázal opravdový člověk, Ježíš Kristus, který se objevil s Duchem pravdy seslaným od Otce.

"A tyto mocnosti budou ovládnuty, takže nebudou moci poskvřnit tebe ani tvé pokolení. Vaším příbykem je totiž Neporušitelnost, místo, v němž přebývá panenský Duch, místo, které se nachází nad mocnostmi temnot a nad jejich světem."

"Ty náležíš i se svými dětmi k Otci, jenž je od počátku. Jejich duše pocházejí shůry, z odvěkého jasu světla. Proto se k vám mocnosti nebudou moci přiblížit. Ve vás totiž přebývá Duch pravdy. Každý, kdo poznal tuto cestu, stane se nesmrtelným uprostřed smrtelných lidí."

PODSTATA ARCHONTŮ - TEXT

1 Velký apoštol nám řekl v duchu Otce pravdy o "mocích temnoty": "Nevedeme boj proti tělu a krvi, ale proti mocnostem světa a proti duchovním silám zla." Toto jsem (...), protože se ptáš na podstatu mocností.

2 Jejich vůdce je totiž slepý. Protože je silný, nevědomý a domýšlivý, řekl vlastními ústy: "Já jsem bohem, není jiného kromě mne." Když to řekl, zhřešil proti veškerenstvu a jeho slova došla vzhůru až k Neporušitelnosti. Z Neporušitelnosti vyšel hlas a řekl: "Mýlíš se, Samaeli," to jest "bože slepých". Jeho myšlenky osleply. Vydal ze sebe svou sílu - to rouhání, které vyslovil. Z popudu Pistis Sofie je sledoval až dolů k chaosu a k propasti - ke své matce. A Pistis Sofia ustanovila (za vládcy) jeho děti, každé podle jeho síly a podle vzoru eónu, který je nad ním. Co bylo skryté, se stalo zjevným.

3 Neporušitelnost pohlédla shůry na oblast vod a její obraz se v nich odrážel. Mocnosti temnot se do tohoto obrazu zamilovaly. Pro svou slabost se však k obrazu, který se jim zjevil ve vodě, nedovedly přiblížit. Psychici nemohou dosáhnout k nebeským bytostem. Sami totiž pocházejí zdola, kdežto (*duchovní*) shora. Proto Neporušitelnost hleděla na ty oblasti, aby podle vůle Otce spojila veškerenstvo se světlem.

Archonti se radili a řekli: "Pojďme, stvoříme člověka z prachu země." Vytvořili tak svého úplně pozemského člověka. Archonti mají těla ženy i muže zároveň a jejich obličej je jsou zvířecí. Vzali prach ze země a utvořili svého člověka podle vlastního těla a podle obrazu božího, který se jim ukázal ve vodě.

Řekli: "Pojďme, zachytme ho v našem výtvoru, aby spatřil svůj obraz, zamiloval si jej a my se ho prostřednictvím našeho výtvoru zmocnili."

Ale ve své slabosti si neuvědomili moc boží. Bůh vdechl v tvář člověka a na zemi vznikl na mnoho dní člověk psychický. Archonti ho pro svou slabost nebyli schopni napřímit. Doráželi jako náporů větru a snažili se chytit onen obraz, který se jim zjevil ve vodách, ale neznali jeho sílu. Všechno to se však dělo z vůle Otce veškerenstva.

4 Potom Duch spatřil na zemi psychického člověka, (...) vyšel z ocelové země, sestoupil shůry a usídlil se v něm. Člověk se tak stal živou duší. Duch jej nazval Adamem, protože byl nalezen, jak se pohyboval po zemi.

5 Z Neporušitelnosti přišel hlas, aby Adamovi pomohl; archonti shromáždili všechnu zvěř země i všechno ptactvo nebeské a přivedli je k Adamovi, aby viděli, jakým jménem je zavolá, aby tak pojmenoval každého ptáka a všechna zvířata. Vzali Adama a umístili ho v ráji, aby na něm pracoval a střežil jej.

Archonti mu přikázali: "Z každého stromu v ráji můžeš jíst, jen ze stromu poznání dobrého a zlého nejez a ani se jej nedotýkej; neboť v den, kdy z něho budeš jíst, zemřeš."

Toto řekli, aniž si uvědomovali, co řekli; ale řekli to tak z vůle Otce, aby Adam jedl a aby je viděl a (*aby viděl sebe*) jako hmotnou bytost.

6 Archonti se spolu radili a řekli: "Sešleme na Adama zapomenutí."

I usnul. Zapomenutí je nevědomost, kterou na něj poslali; a spal. Odhalili jeho žebro, které bylo podobou živé ženy, a na tom místě zaplnili jeho bok masem. Adam se (*znovu*) stal bytostí jen psychickou.

Duchovní žena k němu přišla a řekla: "Povstaň, Adame!" A jak ji uzřel, řekl: "Ty jsi tím, kdo mi dal život; ty budeš zvána matkou živých; protože ona je moje matka a lékařka a žena i ta, která porodila."

7 Mocnosti však přišly ke svému Adamovi, a když viděly, že s ním rozmlouvá jeho (*duchovní*) podoba, velice je to rozrušilo a zamilovaly se do ní. Umluvily se mezi sebou: "Pojďme, vrhněme na ni svoje semeno."

Pronásledovaly ji, ale ona se jim vysmívala pro jejich hloupost a slepotu. Proměnila se před nimi ve strom a nechala za sebou u nich svůj stín, svou podobu, kterou mocnosti poskvrnily svou nečistotou. Poskvrnily i pečeť jejího hlasu a odsoudily se tak skrze svůj výtvar i jeho předobraz.

8 Duchovní žena však přišla jako had - učitel a ten jim řekl: "Co vám to pověděl? Z každého stromu můžeš jíst, ale ze stromu poznání dobrého a zlého nejez?"

Tělesná žena odpověděla: Řekl nejen "Nejez", ale také "ani se nedotýkej, neboť v ten den, kdy budete z něho jíst, zemřete".

A had - učitel řekl: "Nezemřete; řekl to ze závisti. Spíše se vaše oči otevrou a budete jako bohové, neboť poznáte dobro a zlo."

9 Potom byla z hada vzata učitelka a zanechala po sobě jen pozemského hada. Tělesná žena vzala ze stromu a jedla. Dala také svému muži a oba psychici se najedli. Tak se jim zjevila jejich špatnost, která je v nevědomosti. Uvědomili si, že jsou oloupeni o to, co je z Ducha. Vzali tedy fíkové listí a ovázali jím svá bedra.

10 Tehdy vyšel Velký archón a řekl: "Kde jsi, Adame?" Nevěděl totiž, co se stalo.

Adam odpověděl: "Uslyšel jsem tvůj hlas a bál jsem se, protože jsem nahý."

Archón řekl: "Proč ses skryl? Snad ne proto, že jsi jedl ze stromu, o němž jsem ti přikázal 'z toho jediného nejez', a ty jsi přece jedl?"

Adam řekl: "Žena, kterou jsi mi dal, mi dala a jedl jsem."

Pyšný archón tedy proklel ženu.

Ona řekla: "Byl to had, který mne oklamal, takže jsem jedla."

Archonti se tedy obrátili k hadovi a prokleli jeho bezmocný stín, nevědouce, že je to jejich výtvar.

11 Od toho dne byl had od mocností prokletý. Toto prokletí na něj přišlo na dobu, než by se objevil dokonalý člověk. Archonti se potom obrátili ke svému Adamovi, chytili ho a vyhnali i s jeho ženou, neboť nemohou udělit žádné požehnání. Jsou totiž prokletí. Uvrhli potom lidi do velkých zkoušek a utrpení života. Chtěli, aby se lidé starali jen o pozemský život a nestarali se o to, jak setrvávat v Duchu svatém.

12 Eva potom porodila svého syna Kaina, který obdělával zemi. Adam poznal svou ženu, ta opět otěhotněla a porodila Ábela, který se stal pastýřem. Kain přinášel jako oběť plody svého pole, Ábel své ovce. Bůh hleděl na Ábelovy dary, zatímco od Kaina dary nepřijímal. A tak tělesný Kain pronásledoval svého bratra Ábela.

I řekl Bůh Kainovi: "Kde je tvůj bratr Ábel?"

Odpověděl mu: "Cožpak jsem strážcem svého bratra?"

Na to Bůh řekl Kainovi: "Volá ke mně hlas krve tvého bratra (...) svou řečí. Vrátím se k tobě. Každý, kdo zabije Kaina, vyvolá (...) pomsty. Ty pak budeš (...) a chvěš se na zemi."

13 Adam znovu poznal Evu - svůj protějšek. Počala a porodila (...) Adamovi a řekla: "Hle, Bůh dal, abych za Ábela porodila jiného člověka."

A znovu otěhotněla, porodila dceru a řekla: "Zplodil mi pannu jako pomocnici lidských pokolení. Je to panna, kterou mocnosti neposkvrnily."

Lidé se začali rozmnožovat a napravovat. Archonti se mezi sebou radili a řekli: "Pojďme (...) učiňme svýma rukama potopu, která by zničila všechen tělesný život, od člověka po zvíře."

Jakmile se archón Sil dozvěděl o jejich rozhodnutí, řekl Nóemu: "Postav si archu ze dřeva, které by nehnulo, a skryj se v ní ty, tvé děti a zvířata i s ptactvem nebeským, od nejmenšího po největší, a ulož ji na hoře Sir."

14 [N]órea (*dcera Evy*) přišla k němu a chtěla vstoupit do archy, ale nedovolil jí to. Dechla proto na archu a spálila ji. Noé ji postavil znovu.

Potom ji potkali archonti a chtěli ji svést. Nejvyšší z nich jí řekl: "Tvoje matka Eva přišla k nám."

Nórea se k nim obrátila a řekla jim: "Jste archonti temnot, jste prokletí; nepoznali jste nikdy moji matku, ale jen svůj vlastní protějšek. Já totiž nepocházím od vás, ale přišla jsem z výsosti."

Pyšný archón vložil důvěru ve vlastní síly a jeho tvář se změnila v černou (...) Začal ji obtěžovat, řekl: "Musíš nám sloužit jako tvoje matka Eva; dávali mi totiž (...)."

Ale Nórea důvěřovala v moc Boží a silným hlasem zvolala ke svatému Bohu veškerenstva: "Pomoz mi proti archontům nepravosti a vysvobod' mě z jejich rukou!"

15 Na ta slova sestoupil anděl z nebe na zem a řekl jí: "Proč voláš k Bohu na výsosti, proč obtěžuješ Ducha svatého?"

Nórea se zeptala: "Kdo jsi ty?" Archonti nepravosti totiž odešli.

Anděl odpověděl: "Já jsem Eleléth, Moudrost, Velký anděl; ten, jenž stojí před Duchem svatým. Byl jsem poslán, abych s tebou rozmlouval a zachránil tě z rukou archontů nepravosti. Poučím tě o tvém kořenu."

16 Nedokážu popsat moc tohoto anděla. Jeho postava byla jako z ryzího zlata a jeho roucho bylo jako sníh. Moje ústa však nesnesou popsání jeho moci a vzhledu jeho obličeje.

Ten Velký anděl, Eleléth, mi řekl: "Jsem Moudrost, jsem jedním ze čtyř světél stojících před Velkým neviditelným Duchem. Cožpak si myslíš, že ti archonti proti tobě něco zможou? Žádný z nich nemá moc nad kořenem pravdy. Kvůli ní se v posledních časech zjevil. A tyto mocnosti budou ovládnuty, takže nebudou moci poskvrnit tebe ani tvé pokolení. Vaším příbykem je totiž Neporušitelnost, místo, v němž přebývá panenský Duch, místo, které se nachází nad mocnostmi temnot a nad jejich světem."

17 Řekla jsem však: "Pane, pouč mne o (...) oněch mocností; jak povstaly, jaké jsou podstaty, z jaké látky jsou stvořeny a kdo je stvořil i s mocí, kterou mají."

Odpověděl mi Velký anděl, Eleléth - Moudrost: "Tam nahoře, v nekonečných eónech existuje Neporušitelnost. Sofia, zvaná Pistis, chtěla sama, bez účasti svého protějšku, něco vykonat. Její dílo se stalo obrazem nebes. Mezi oblastí nebes a eóny, které jsou níže, je opona. Ještě níže, pod tou oponou, povstal stín, který se stal hmotou a padl na určitou oblast. Z jeho podoby se tak stalo dílo hmoty, byl to jakoby nedonošený plod. Stín tomu dal tvar a stalo se z toho pyšné zvíře podobné lvu. Je oboupohlavní, jak jsem již řekl, neboť povstalo z hmoty. Otevřel oči a uviděl obrovskou neohraničenou hmotu, byl unesen pýchou a řekl: 'Já jsem bůh a není jiného boha kromě mne.'

18 Když takto mluvil, zhřešil proti veškerenstvu. Shůry se rozlehl hlas od Samovládného, jenž řekl: 'Mýlíš se, Samaeli,' to jest 'bože slepých'. Ten odpověděl: 'Pokud je kdo přednější než já, ať se mi ukáže.'

Tehdy Sofia vztyčila prst, uvedla do hmoty světlo a následovala je dolů do oblasti chaosu. Pak se vrátila nahoru do světla.

Temnota (...) zase (...) s hmotou. - Archón, který byl oboupohlavní, si utvořil veliký eón: bezbřehou veličinu. Usmyslel si též, že si stvoří syny. Stvořil jich sedm, oboupohlavních jako jejich otec, a řekl jim: Já jsem bůh veškerenstva. Ale Zóé, dcera Pistis Sofie, na něj zavolala a řekla: Mýlíš se, Saklo, což znamená totéž, co Jaldabaóth. Dechla proti jeho tváři, ten dech se stal ohnivým andělem, jenž spoutal Jaldabaótha a hodil ho až do propasti v Tartaru.

19 Když jeho syn Sabaóth uzřel sílu onoho anděla, začal činit pokání. Odsoudil svého otce i svoji matku hmotu. Zprotivili se mu. Opěvoval však Sofii a její dceru Zóé. Proto jej Sofia a Zóé vynesly nahoru nad sedmé nebe, až pod předěl, oddělující horní oblasti od dolních. A nazvaly jej Bůh Sil, Sabaóth, neboť je nad silami chaosu. Sofia jej tak ustanovila.

20 Když se to tak stalo, stvořil si z cherubínů velký vůz se čtyřmi tvářemi a nespočetné množství andělů, aby mu sloužili; a také harfy a citery. Sofia tak posadila svou dceru Zóé po jeho pravici, aby jej poučovala o tom, co se nachází v osmém nebi. Po jeho levici postavila ještě (...) anděla. Odtud se jeho pravice začala nazývat život a levice se stala symbolem nespravedlnosti v samovládě shůry, jak tomu bylo před tím.

21 Když Jaldabaóth uviděl syna v takové slávě a v takové výši, začal mu závidět. Jeho závist se stala oboupohlavní skutečností a stala se původcem závisti. Ta porodila smrt a smrt porodila své syny. Ustanovila každého pod jeho vlastním nebem. Tak se všechna nebesa naplnila jejich počtem. Ale to vše se stalo podle vůle Otce veškerenstva a podle vzoru všech horních nebes, aby se naplnilo číslo chaosu. Hle, poučil jsem tě o pravzoru archontů a o hmotě, z níž se zrodil, o jejich otci a o jejich světě."

22 Zeptala jsem se: "Pane, náležím i já k té hmotě?"

(*Velký anděl odpověděl:*) (...) "Ty náležíš i se svými dětmi k Otci, jenž je od počátku. Jejich duše pocházejí shůry, z odvěkého jasu světla. Proto se k vám mocností nebudou moci přiblížit. Ve vás totiž přebývá Duch pravdy. Každý, kdo poznal tuto cestu, stane se nesmrtelným uprostřed smrtelných lidí. Přislíbený Potomek se nezjeví teď, ale teprve po třech pokoleních. Tehdy z vás sejme pouta bludu způsobeného mocnostmi."

Zeptala jsem se: "Pane, kolik času ještě zbývá?"

Odpověděl: "Dokud se neobjeví opravdový člověk. Ten názorně zjeví Ducha pravdy seslaného od Otce, o všem přinese poučení a pomaže je olejem věčného života, který mu poskytlo pokolení bez krále. Tehdy se zbaví slepoty ve svých myslích, zdeptají smrt pocházející z mocností a vstoupí do nekonečného světla, v němž je onen Potomek. Tehdy skončí lhůty mocností, jejich andělé budou oplakávat jejich zkázu a jejich démoni budou truchlit nad jejich smrtí. Tehdy všechny děti světla plně poznají pravdu a svůj kořen, to jest Otce veškerenstva a Ducha svatého; a budou všechny jedním hlasem volat:

'Spravedlivá jest pravda Otce a Syn jest nade vším a skrze vše na věky věků. Svatý, svatý, svatý! Amen.'

ZDROJE

Pokorný P., Píseň o perle - Tajné knihy starověkých gnostiků, Vyšehrad, Praha 1998

Kratochvíl Z., Evangelium pravdy, Herrmann & synové, Praha 1994

Layton B., The Gnostic Society Library, The Hypostasis of the Archons,
<http://www.gnosis.org/naghamm/hypostas.html>

Wikipedia, Hypostasis of the Archons,
http://en.wikipedia.org/wiki/Hypostasis_of_the_Archons